

הישיבה המאתיים שישים ושבע (רסז)

ביום ט' בסיוון התשס"ב (20 במאי 2002) בשעה 15:00, בבית האקדמיה בירושלים.

הנוכחים: החברים ארי אבנר, עוזי אורנן, אילן אלדר, יהושע בלאו, משה בר-אשר (יו"ר), גדעון גולדנברג, אבי הורביץ, יעקב זוסמן, שמעון זנדבנק, אפרים חזן, אברהם טל, אבנר טריינין, אברהם יבין, יוסף יהלום, קציעה כ"ץ, שמא יהודה פרידמן, מנחם צבי קדרי;
החברים-היועצים שולמית אליצור, דוד שלשיר, אהרן ממן, שלמה נאה, יוסף עופר, אלישע קימרון, מנחם קיסטר;
המנהל הכללי נתן אפרתי; עובדי המזכירות המדעית אורלי אלבק, איילת בצלאל, רונית גדיש, ברק דן, מלכה זמלי, יפעת כהן, רחל סליג, שירה פישר; יועצות הלשון ברשות השידור רות אלמגור-רמון, צופיה שקלים-ליבוויץ.

- סדר היום:**
- הרצאת יאן יוסטן "לשון חיה וסגנון מקראי במגילות קומראן"
 - בחירת ועדה לבחינת סגולות המועמדים לאקדמיה
 - דין וחשבון על העבודה במאגר המונחים של האקדמיה
 - מילים בשימוש כללי
 - אישור ההודעות למליאה: (1) מינוח – השלמות למונחי הבנקאות ושוק ההון (חלק ב); (2) דקדוק – תיקונים לכללי נטיית השם

מ' בר-אשר: אני מתכבד לפתוח את ישיבת המליאה, ואני שמח שהישיבה תיפתח בהרצאתו של חברי המלומד הפרופ' יאן יוסטן משטרסבורג, שהוא השנה גם עמית במכון ללימודים מתקדמים באוניברסיטה העברית.
בימים אלו של פיגועים קשים חוזרים ונשנים, כשאנשים מדירים עצמם מלבוא לישראל, חברנו יוסטן יושב בירושלים שנה תמימה עם רעייתו וילדיו הקטנים. ראוי מעשהו ומעשה חבריו לקבוצה לשבח מרובה.

א. הרצאת יאן יוסטן "לשון חיה וסגנון מקראי במגילות קומראן"

[הערת העורך: ההרצאה התפרסמה כמאמר "מינוח כיתתי ופרשנות המקרא: הוראת הפועל 'אות' בכתבי קומראן", במגילות א (תשס"ג), עמ' 219-226.]

ב. בחירת ועדה לבחינת סגולות המועמדים לאקדמיה

מ' בר-אשר: בתחילת השנה הבאה נקיים ישיבת בחירות. אני מבקש לכונן ועדת בחירות שתבדוק את סגולותיהם של המועמדים שיוצעו לחברי האקדמיה. הרכב הוועדה המוצע הוא זה: אילן אלדר (יו"ר), אברהם טל, גד בן-עמי צרפתי, מנחם צבי קדרי ושמעון שרביט.

אושר הרכב הוועדה הזו: אילן אלדר (יו"ר), אברהם טל, גד בן-עמי צרפתי, מנחם צבי קדרי ושמעון שרביט.

ג. דין וחשבון על העבודה במאגר המונחים של האקדמיה

מ' בר-אשר: מפעם לפעם מקבלת המליאה דיווח על תחום מתחומי הפעילות של האקדמיה. היום נשמע את סקירתה של הגב' אלבק מן המזכירות המדעית, שעיקר עיסוקה במאגר המונחים.

א' אלבק: אפשר לדבר על שני ציוני דרך במאגר המונחים של האקדמיה מן העת האחרונה. המילון המאתיים – המילון לטכנולוגיית המידע – הוכנס למאגר המונחים בעזרתן של יפעת כהן, שירה פישר וענת שלי. אחריו כבר הספקנו להכניס למאגר את המילון למונחי הנדסה כימית, שייחודו בכך שלא קדם לו פרסום בכתב. פרסומו הראשון והיחיד הוא במאגר הממוחשב.

חלק לא מבוטל מן העבודה של הזנת המחשב במונחי האקדמיה ושל ניתוח המונחים הוא עבודה טכנית. אבל ככל עבודה על מילונים ומונחים היא טומנת בחובה בעיות, שאלות וקשיים שיש להכריע בהם, ובכוונתי להציג את מקצתם לפניכם.

ראשית, מבנה המילונים אינו אחיד. אמנם המילונים החדשים יותר של האקדמיה ערוכים ברובם בצורה דומה: מונחים עבריים בסדר אלף-ביתי ומולם המונחים הלועזיים, בדרך כלל באנגלית. אולם מילוני ועד הלשון של השנים הראשונות עומדים כל אחד לעצמו. למשל, רשימת מונחי המנורה משנת התרע"ב-התרע"ג כוללת איור, מונחים עבריים, הגדרות וסימון מקור המונח, אבל אין בה מקבילות מן הלעז; ברשימת מילים בשימוש כללי משנת התרפ"א אין מקבילות באנגלית, אבל לחלקן יש מקבילות בגרמנית ובצרפתית ולחלקן רק הגדרות. חוסר אחידות נמצא אפוא גם בתוך רשימת מילים אחת; לעומת זאת ברשימת המונחים במורפולוגיה של צמחים משנת התר"ץ-התרצ"א באים המונחים המקבילים לאלה העבריים בחמש שפות: לטינית, גרמנית, צרפתית, אנגלית ורוסית; ובמילון למונחי ספנות משנת הת"ש יש גם איורים וגם חלוקה לפי נושאים.

בסיס הנתונים מחייב אחידות ומבטל ייחודיות, ולכן חלק מן המידע אוכד בהעברת המונחים אל המחשב. יש מקום למונח עברי, למונח אנגלי וגם להגדרות; אבל אין איורים,

שפות אחרות וסימון המקור. גם החלוקה לפי נושאים אבדה לרוב, ורק במילון לשמות צמחים שהכנסנו בחודש שעבר שמרנו על המידע הזה באמצעות הערת עריכה למונח. צד יתרון שיש במחשב הוא שאפשר לראות את ההיסטוריה ואת ההתפתחות של כל מונח ומונח, כלומר אפשר לראות את הופעותיו בכל מילוני ועד הלשון והאקדמיה לאורך השנים. ככל שהמילון ישן יותר, הוא יופיע בתחתית הרשומה. מבחינה זו מאגר המונחים הוא כלי עזר חשוב הן לציבור הרחב הן לעבודת המינוח של הוועדות השונות. למשל, הוועדה למילים בשימוש כללי חיפשה חלופה עברית לאינטרקום, ועלתה ההצעה, העומדת היום לדיון, מְקַשֵּׁר פְּנִים. בשלב הדיון בוועדה צריך היה לברוק אם אין המונח מְקַשֵּׁר תפוס לעניין אחר. חיפוש במאגר העלה שמְקַשֵּׁר שימש בעבר הרחוק (טכניקה, התרפ"ט) כחלופה עברית ל-coupling, אבל הוחלף בשורש צמ"ד. coupling היה אפוא צמוד, צְמָדָן, מְצַמֵּד או מְצַמְּדָת, ומְקַשֵּׁר המיושן נתפנה להחליף את אינטרקום.

זכור לכם, הדיון על חלופה ל-electric shocker הניב את השורשים המ"ם והל"ם. בשל הבעייתיות שבגזירת שמות מן השורש המ"ם פנתה הוועדה לשורש הל"ם. בעזרת אחזור השורש הל"ם במאגר המונחים יכולנו לראות שהשמות הוֹלֵם, הֶלְמָן תפוסים אך מְהֻלָּם פנוי, וההצעה אכן התקבלה.

אפשר לחפש במאגר לא רק תיבה, ערך או שורש אלא גם מילון שלם כסדרו. אפשר גם לראות את כל המילים בשימוש כללי שחידשה האקדמיה בשנה האחרונה.

אך המפגש של מונחים חדשים וישנים מעורר גם בעיות. אחד העקרונות שאנו מקפידים עליהם הוא שרשימת הערכים תייצג תמיד את החלטות המעורבות של האקדמיה. גם מסיבה זו מוצגת הרשומה, כאמור, בסדר כרונולוגי הפוך – מן החדש לישן. ומה אם החלטת אקדמיה משתנה? במונח איננו נוגעים משום שיש למאגר ערך היסטורי. נראה לנו חשוב לשמר את המונחים כפי שהתקבלו בזמנם. לפיכך המונח נשאר כפי שהתקבל, אבל הערך מעודכן, ואנו מוסיפים הערת עריכה למונח. הנה בערך תְּקִינֹת – כך קבעה האקדמיה – נמצא גם המונח תְּקִינֹת (הנדסת דרכים, התש"ן). חוסר ההתאמה בין המונח לערכו מוצא את פתרונו בהערת העריכה שהוספנו. יידרש עוד זמן רב עד שהמאגר כולו יתוקן בצורה זו, אבל הפתרון לבעיה אינו מסובך.

בעיה סבוכה יותר היא חוסר התאמה במונחים עצמם, למשל ההחלטות על מְמַעֵף ועל פוֹתֵשׁ שוּם. במקרים כאלה ההערות חשובות מאוד, שאם לא כן יתקשה המעיין למצוא את ידיו ורגליו. בעבר נקרא הכלי למעיכת תפוחי אדמה מְרַסֵּק (באנגלית potato masher), ואילו הכלי למעיכת שוּם מְמַעֵף (באנגלית garlic press). בשנה שעברה הפכה המליאה את החלטותיה, ומעתה נקרא הכלי למעיכת תפוחי אדמה מְמַעֵף והכלי למעיכת שוּם פוֹתֵשׁ שוּם. על כן בהערה למְמַעֵף במונחי כלכלת הבית משנת התשל"ח ניתן עדכון, המציין כי היום שמו פוֹתֵשׁ שוּם, ובהערה למְרַסֵּק במונחי המטבח משנת התרצ"ח נאמר שהיום שמו מְמַעֵף. מה שעוד לא ברור הוא גורלו של המְרַסֵּק במונחי כלכלת הבית משנת התשל"ח. במילון זה אין איורים, ומן ההגדרה 'מכונה לריסוק ירקות' קשה לעמוד על טבעו.

כידוע תְּמַסִּיר הוא המונח העברי ל-handout. כך נקבע בשנת התשנ"ח. אולם בעבר עמד תְּמַסִּיר חלף communiqué במונחי מנהל ציבורי משנת התש"ן וחלף press

release, news release במונחי ספרנות משנת התשל"ו. מאחר שבמילון הדיפלומטיה משנת התשנ"ט הוחלט כי communiqué, כלומר הודעה מטעם גוף רשמי, היא הודעה פּמְבִּיית, יכולנו לרשום הערה שתמְסִיר במנהל ציבורי הוחלף בהודעה פּמְבִּיית. נותרנו עם תמְסִיר בספרנות. למזלנו יושבת עתה על המדוכה ועדה חדשה למונחי ספרנות, וכשהמלצותיה תאושרנה במליאה, נוכל להעיר כי גם בספרנות הומר תמְסִיר במונח אחר. או אז יישאר תמְסִיר החלופה העברית ל-handout בלבד.

רישום הערכים מעורר בעיות לא מעטות, חלקן טכניות; למשל, רישום תווים מיוחדים – אותיות יוניקות, אותיות אנגליות בחלק העברי (דוגמת DNA), סימני שברים ועוד. אנו עובדים על כך עם מדור המחשוב, וביחד נצטרך למצוא פתרונות. גם רישום מילות היחס בעייתי. לפי שעה מילות היחס נרשמות כערך לעצמן רק כשהן תיבה עצמאית, וכך הערך מן קיים, ואפשר לחפש את כל המונחים המכילים את התיבה הזאת, אבל לא כן מילת היחס מִ-. מילות היחס החבורות אינן מתנתחות עדיין.

כאשר לצורות זוגי ורבים אין צורות יחיד או שצורת היחיד אינה עומדת אתן ביחס של יחיד ורבים – הערך שנרשם הוא צורת הזוגי והרבים. בְּצוּרִים אינה צורת הרבים של שם הפעולה בְּצוּר. אי אפשר לבנות ביצור, ולכן הערך הוא בְּצוּרִים; הוא הדין בגְּנוּנִים, גְּרוּשִׁין, בְּיָנִים ועוד.

בעיה אחרת התעוררה עם שמות צמחים ובעלי חיים בעקבות המילון למונחי צמחים שהכנסנו למאגר בחודש שעבר. למשל החלטנו ששם הסוג של צמח דומה לשם פרטי, ולכן יירשם כיחידה אחת. לפיכך שמות סוגים כגון בְּן־חֶצְב, בְּן־חֶרְדֵּל, בְּן־חֶרְצִית וּבְן־חֶרֶשׁ לא חולקו לרכיביהם, ולא נמצאם בערך בֶּן אלא בערך בְּן־חֶצְב, בְּן־חֶרְדֵּל וכו'. כמובן יש בכך גם הפסד מסוים. מאחר שמונח אינו יכול להשתייך לשני ערכים שונים, לא נקבל בערך חֶצְב את בְּן־חֶצְב.

בעיה נוספת שמטרידה אותנו היא רישום של שמות תואר מועצמים, והיא עולה כמעט מכל מילון ומילון. למשל במונחי תרבות הגוף נמצא לצד המונח נְעֻלִים סְמוּרוֹת (נעלי ריצה מסומרות, שחודי מסמריהן בולטים מן הסוליה החוצה) גם את קיצורו סְמוּרוֹת. את המונח נְעֻלִים סְמוּרוֹת נמצא גם בערך נְעַל וגם בערך סְמוּר, אבל לאן תשתייך החלופה סְמוּרוֹת – האם לסְמוּר או לערך נפרד סְמוּרוֹת? במקרה הזה החלטנו לתת למילה סְמוּרוֹת ערך נפרד.

גם בעיית הערכים הכפולים טרם נפתרה. למשל, אפשר למצוא במילוני האקדמיה גם את הכתיב מוזיקה וגם את הכתיב מוסיקה. אם נשייך את כולם לערך אחד, נניח בזי"ן, ויחפש המחפש את הערך בסמ"ך – הוא לא ימצא דבר. כיום יש במאגר שני ערכים – מוזיקה ומוסיקה – והמונחים מפוזרים ביניהם לפי כתיבם. במצב דברים זה ימצא המחפש בכל ערך נתונים חלקיים. הוא הדין בערכים כפולים דוגמת נישואים, נישואין.¹ ניקודן של מילים לועזיות מחכה גם הוא לפתרוננו. ובכלל, מילים לועזיות מספקות ערב רב של בעיות שעוד לא התחלנו להתמודד אתן. הנה דוגמה אחת: כיצד תירשמה מילים מרובות רכיבים – בתיבה אחת או בשתיים? למשל, הרכיב אלקטרו בא כתיבה

1. [הערת העורך: מאז ניתן פתרון חלקי לבעיה על ידי הפניות בין הערכים הכפולים.]

לעצמה במונח אלקרו לומינסטיות, אבל כחלק מתיבה במונחים אלקטרואופטי, אלקטרוֹלנטיות.

הזכרתי את העבודה עם מדור המחשוב, וחשוב גם להזכיר את העבודה ההדוקה עם מפעל המילון ההיסטורי. הטיפול במאגר המונחים עבר למזכירות המדעית מן המילון ההיסטורי, ובעיות של סתירות ואי-התאמה נוגעות גם אליו. בזכות מאגר המונחים אנחנו מאתרים בעיות שלא נתנו עליהן את הדעת. במקרים כאלה עוברת השאלה להכרעת ועדת הדקדוק, והחלטתה מחייבת גם אותנו וגם את המילון ההיסטורי. דוגמה לכך היא השאלה על שורש המילה נָפָה – נו"פ או נפ"י – שאלה שהתעוררה מן העיסוק במאגר ומצאה את פתרונה בוועדת הדקדוק.

מ' בראשור: תודה רבה לגב' אלבק על הרצאתה. אני בטוח שלרבים מחברי האקדמיה הצגת המאגר ובעיותיו היא בבחינת חידוש. האם יש למי מן החברים שאלות או הערות?

א' אבנר: העבודה שלמונח לועזי אחד יימצאו חלופות עבריות שונות במילונים שונים אין פירושה שצריך למצוא חלופה עברית אחת. אפשר שלמושג אחד יהיו משמעויות שונות בתחומים שונים. טוב שהעברית מספקת כמה חלופות ואינה הולכת אחר ההיקף הסמנטי של הלעז. הייתי נוהר גם מהאחדת מונחים מצד אחד או מהכנסת הבחנות מצד אחר במונחים מתחומים שונים. למשל, כדיבור העיתונאי אין כל הברל בין handout, communiqué ו־press release; בדיפלומטיה יש ויש. בשונה מהשאר, קומוניקט הוא מסמך רשמי.

ד' טלשיר: ראשית, אני רוצה לשבח את העבודה שנעשתה. מי שזוכר את העבודה בכרסות לפני עשרים שנה ויותר, יודע באיזו התקדמות אדירה מדובר. בכל זאת הייתי מבקש שינסו בעתיד לשכלל את התכנה ולהכניס מידע שהולך היום לאיבוד, כגון המונחים המקבילים בגרמנית ובלטינית, ומה שחשוב ביותר – האיורים, שבלעדיהם אין להבין רבים מן המונחים.

שנית, אני רוצה להעיר על בעיה מיוחדת שיש לבעלי מחשבי מקינטוש עם העברית, בעיה שחייבת לבוא על פתרונה.

ד. מילים בשימוש כללי

הודעת הוועדה למילים בשימוש כללי

1. אֶפְשׁוּט – popularization
2. שְׁאֵלַת בְּרָרָה – multiple choice question
3. מְקַשֵּׁר (פְּנִים) – אינטרקום
4. עֶקְרֵי תִּכְנִית תְּלֻמוּדִים; תִּכְנִית תְּקוּרָס – syllabus
5. עֶכּוּב תְּזֻדְקוֹת, מְעַכְבֵּי תְּזֻדְקוֹת – anti-aging / antiaging

1. אֶפְשׁוּט – popularization, popularize
 מדובר בהפיכת ידע ומיומנות שעד עתה היו נחלת אנשי מקצוע בלבד – לנחלת הכלל (הפיכת "סודות מקצועיים" לעממיים). בתחום המשפט מדובר במידע איך לגשת לערכאות המשפטיות ואיך להסתייע במערכת המשפט להגנה על זכויות. המונח מקפל בתוכו את צמצום התלות באנשי המקצוע ואת יכולתו של כל אדם להשתמש במידע נגיש כדי להיטיב את מצבו.

במונחי האקדמיה popular = עממי (מהדורה עממית – popular edition [ספרנות, התשלי"ז]; ספורט עממי – popular sport [התעמלות התרצ"ז]).
 הוועדה מצאה שהשורש פשי"ט יפה לעניין זה, שכן יש בו המשמעות של 'האדם הפשוט' וגם של 'נפוץ'. מכיוון שפישוטי' והפשטה' תפוסים, הוצע אֶפְשׁוּט – על דרך מונחים אחרים שאישרה האקדמיה: אָכְלוּל (אינדוקצייה), אָפְרוּט (דדוקצייה), אָסְלוּק (אבדוקצייה).
 ההצעה אֶפְשׁוּט התקבלה בוועדה פה אחד.
 הצעות אחרות, כגון עָמוּס, הָדְיוּט, נראו לחברי הוועדה לא אפשריות.

2. שְׂאֵלַת בְּרָרָה – multiple choice question
 במונחי הפסיכולוגיה נקבע בְּחִירָה מְרַבֵּים תמורת multiple choice. קביעה זו היא שינוי החלטה קודמת: בְּחִירָה מְרַבֵּב; גם במילונים אחרים multiple הוא מְרַבֵּב.
 המונחים הרווחים: שאלת רב-בררה, שאלות רבות-בררה, שאלה אמריקנית, שאלה סגורה. עלתה השאלה אם חשוב שיהיה ביטוי לרכיב multiple שבמונח הלועזי, שהי יכולה להיות בררה בין שתי אפשרויות. במונחי הפסיכולוגיה נקבע לסוג זה של בררה: שְׂאֵלַת כָּן-לֹא – yes-no question (לטענת ע' אורן המונח צריך להיות שְׂאֵלַת סֶפֶק).
 אשר לצירוף עם המילה מְבָחֵן – הוצע מְבָחֵן שְׂאֵלוֹת בְּרָרָה ובקיצור מְבָחֵן בְּרָרָה.
 הצעות אחרות: שְׂאֵלַת רַב-בְּרָרָה, שְׂאֵלַת לְבִירָה (לְבִירָה = 'סלקצייה' בקרב חקלאים, על פי אחות האפשרויות להבין את המילה לְבָרָם שבפסוק "על דְּבַרְת בְּנֵי הָאָדָם לְבָרָם הָאֱלֹהִים" וגו', קחלת ג, יח).

3. מְקַשֵּׁר (פְּנִים) – אינטרקום
 המונח העברי ל- intercommunication הוא קֶשֶׁר פְּנִים (המילון למונחי קשר ואלקטרוניקה, התש"ל). צירוף זה אף משמש לקשר בין חברי צוות טנק.
 בדיון בוועדה הוער על בעיית הקריאה של מקשר ללא ניקוד, והוצע לגזור שם אחר מהשורש קש"ר.
 עם זאת התקבלה ההצעה מְקַשֵּׁר (פְּנִים) ברוב גדול. הוחלט לתת את פְּנִים בסוגריים לשם הקיצור.

4. עֶקְרֵי תְּכִנִּית הַלְמוּדִים; תְּכִנִּית הַקּוּרְס – syllabus
 העיון בשימושי המונח syllabus העלה שנחוצים שני מונחים: האחד מונח כללי; הצעת הוועדה: עֶקְרֵי תְּכִנִּית הַלְמוּדִים; השני לצורכי המורים באוניברסיטאות וכד'; הצעת הוועדה: תְּכִנִּית הַקּוּרְס. אשר למונח השני, נדונה השאלה אילו רכיבים מן התכנית כוללים בסילבוס. בעקבות זאת עלו גם ההצעות האלה: רְאִשֵּׁי פְּרָקִים (של תכנית הלימודים), תְּאֹר הַקּוּרְס, מְבַיֵּחַ הַקּוּרְס, מְפָרֵט הַקּוּרְס, מְתָאֵר הַקּוּרְס.

5. עֶכּוּב הַזְּדַקְנוּת, מְעַכְבֵּי הַזְּדַקְנוּת – anti-aging / antiaging
 antiaging הוא תחום חדש שעניינו במוצרים, בטיפולים ובסגנון חיים האמורים לפעול נגד תהליך ההזדקנות. בארץ החלה המילה לשמש בפרסומות.
 הצעות אחרות שעלו בוועדה: נוֹגְדֵי הַזְּדַקְנוּת, אֵי-גִיּוּל (aging = 'גִּיּוּל' במונחי הבנקאות), אֶל-זְקוּ.

מ' קיסטר: המקבילה הטבעית בשפות השמיות לסיומת zation- היא שם הפעולה של בניין פיעל, ואולם אי אפשר לְעִמָּם או לְהִיָּיט. לאור מגבלות חמורות אלו נראה לוועדה בדיון במונח popularization השורש פש"ט המתאים ביותר – גם משום מובנו הפשוט וגם משום הוראתו 'היה נפוץ', 'התפשט', כמו מנהג פשוט, המגיע אל העם כולו. דא עקא שהצורה פישוט משורש זה כבר תפוסה למובן אחר, ולכן מוצע אֶפְשׁוּט. כמובן אנחנו מודעים לכך שההצעה אינה פשוטה. חשוב לשים לב שמבחינת משמעות המונח כוונתנו רק להפיכת ידע ומיומנות של אנשי מקצוע לנחלת הכלל, ולא למשמעות אחרת, כגון הפיכת אדם לפופולרי.

ההצעות האחרות של הוועדה הן יותר בבחינת בחירה מבין המונחים המשמשים מאשר חידושים גמורים. אפילו ההצעה מְקָשֶׁר פְּנִים נסמכת על המונח קָשֶׁר פְּנִים, המהלך בקרב שריונאים.

מ' בר-אשר: תחילה נמקד את הדיון בשלוש ההצעות הראשונות.

א' אבנר: השורש פש"ט מביע רק מקצת הפנים של המושג פופולריזציה. בעיה זו תתעורר לא רק עם השורש הזה, אלא עם כל שורש עברי אחר שייבחר, ולכן אני מטיל ספק בנחיצותה של חלופה עברית במקרה הזה.

י' בלאו: המילה הקשורה למושג פופולריזציה היא עממי, וכדי לקשור בין השתיים אני חושב שעדיפה מילה משורש זה. אם כן אני מציע הַעֲמָמָה. אני מודע לאפשרות שמי שלא יכיר את המונח, יטעה ויבין את העממה כ'הפיכה לעמוס', אבל המצויים בתחום יבינוהו אל-נכון.

ד' טלשיר: אינני רואה כאן פתרון טוב. מצד אחד השורש אפש"ט איננו שקוף, מצד שני מן השורש עמ"ם אין הצעה טובה.

א' חזן: אני תומך בהצעת הוועדה אפשוט כפי שהסביר אותה יו"ר הוועדה. זאת הצעה יפה, ואינני מוטרד מבעיית השקיפות.

י' עופר: אני רואה יתרון בהחזרת המובן המקורי של השורש פש"ט – המובן 'נפוץ' – לתודעה באמצעות ההצעה אפשוט.

אשר למונח מקשר פנים, אני רוצה רק להעיר כשריונאי לשעבר שְקָשֶׁר-פְּנִים וְקָשֶׁר-חוץ אינם שמות עצם, כלומר אינם שמות מכשירים, אלא שמות מופשטים.

ג' גולדנברג: האקדמיה נתבקשה לתת תשובה לשאלה בדבר מונח עברי לפופולריזציה. אך נראה שאין איש, ובכלל זה מציעי ההצעה, המאושר מן ההצעה אפשוט. במצב כזה האפשרות שלא לחדש מונח צריכה לשוב להישקל.

מ' זמלי: הניסיונות לחשוב על רעיונות למושג פופולריזציה ממילים כמו עַם, המון או

הדיוט העלו חרס. יש לחשוב גם על הפעלים שייגזרו ממנו. מן אפשרות קל ליצור אֶפְשֵׁט, מֶאֶפְשֵׁט וכיו"ב, אבל מן הַעֲמָמָה נקבל מועמם במקום מאופשט.

א' אלדר: ההצעה אפשרת מצטרפת למונחים אחרים בעלי תצורה זו, כגון אֶכְלֹל, אֶפְרוּט, אֶסְלוֹק. ההרגשה שלי היא שהאקדמיה הולכת ויוצרת בניין חדש, שהרי שונה אפשרות מֶאֶבְחֹן. אבחון נוצר מֶאֶבְחָנָה, אבל כמה אפשר לתלות את אפשרות?

ר' גדיש: אין כאן בניין חדש, אלא הרחבת השורש באל"ף. פעם אחר פעם אנו נתקלים בבעיה שאין די בשקילת השורשים השלשיים בתבניות הקיימות. אחת הדרכים להתגבר על הבעיה היא הרחבת השורשים לכדי שורשים מרובעים – בין בהכפלת ל' השורש ובין בהפיכת מוספית, כגון תי"ו, מ"ם או אל"ף, לאות שורש. בעבר התנגדה האקדמיה ליצירת שורשים תנייניים על ידי תוספת אותיות שאין להן יסוד באחד השמות מן השורש הראשוני. אבל האקדמיה קיבלה את תְּדִלוֹק – בעלת תי"ו חסרת בסים – וגם חידשה את תְּכָתוּב 'העברת טקסט מוקלט לכתב'. עם זאת משתדלים למעט בדרך זו.

א' אלדר: כשראיתי את המילון למונחי הבינה המלאכותית לראשונה, ובו מונחים דוגמת אכלול ואפרוט, קיוויתי שיהיה בכך סוף פסוק. אני מתנגד להרחבת שורשים יש מאין, ואני תוהה אם במקרה הזה באמת כלו כל הקצין עד כי היה הכרח לבחור בדרך זו. הרי אין מדובר במונח מהלך, אלא בבריאה שלנו, ויש לשקול אותה בכובד ראש.

ע' אורנן: ראשית, אינני רואה בעיה בהרחבת שורשים בדרך הזאת, גם אם אין לאות השורש הנוספת על מה שתסמוך. זאת אמנם דרך חדשה, אבל זו דרך טובה ליצירת פעלים שהלשון זקוקה להם. דרך אחרת היא לראות את הפעלים החדשים כשקולים בבניין חדש – בניין אֶפְעֵל. גם בכך אין בעיה.

בעבר בדקתי עשרות שמות ופעלים שלשורשם נוספה תי"ו או מ"ם, ולמעט מילה אחת שנוצרה במשטרה – תְּשָׂאוּל – כולם נבעו משמות שפתחו בתי"ו או במ"ם. אפילו הדוגמה שהזכירה הגב' גדיש תְּדִלוֹק, מקורה במילה תְּדִלוֹקָה, שהייתה בשנות החמישים ועברה מן העולם.

מ' בריאשר: אין לנו כל כוונה ליצור בניין חדש. זאת דוגמה נוספת לשורש מרובע בבניין פיעל.

ע' אורנן: בהזדמנות זו שאנו עוסקים בשאלת בְּרָה אני מבקש להעלות השגה נוסחה שלי על מונח אחר שקבעה האקדמיה שלא ליצור. אני מדבר על המונח שאלת כן-לא, שנקבע גם במונחי דקדוק לבתי הספר משנת התשמ"ד וגם במונחי פסיכולוגיה משנת התשנ"ד, והוא בבחינת תרגום מילולי למונח האנגלי yes-no question. שנים רבות אנחנו מדברים בתחביר על שני סוגי שאלות: שאלת סֶפֶק ושאלת פְּרָטִים. אלה המונחים העבריים, ואין שאלת כן-לא כי אם שאלת ספק. המקבילה באנגלית לשאלת פרטים היא WH question, וכבר ראיתי שהציעו לדבר בעברית – מתוך נהייה אווילית אחר המינוח

האנגלי – על שאלות מ"ם (מתי, מדוע וכיו"ב). אורח המחשבה הזה זר לעברית, ואני מציע אפוא להחליף את שאלת כן-לא בשאלת ספק.

מ' בר-אשר: שאלה זו איננה עומדת היום לדיון.

א' אלדר: יש לי תהייה על שאלת ברה. הרי בוררים כאן את התשובה מתוך כמה אפשרויות ולא את השאלה. ההיגיון אומר ששאלת ברה היא שאלה שבוררים מכמה שאלות.

א' ממן: כשבוררים שאלה מדובר בברת שאלה ולא בשאלת ברה.

מ"צ קדרי: גם לי נראה שמדובר כאן בשאלה לתשובת ברה.

י' בלאו: בהצעה שאלת ברה החליטה הוועדה לוותר על הרכיב רב או מרובה והפכה את ההצעה למובנת פחות. בעבר נקבע המונח בְּחִירָה מְרֻבָּים ואינני רואה מה פסול בו. מדוע לקצר ולהשמיט את מה שאיננו מובן מאליו? כך גם לגבי מקשר פנים. מדוע לקצרו לכדי מקשר? לאחרונה הראתה רבקה הלוי כי בניגוד לכיוון בעבר יש היום בעברית החדשה נטייה למונחים שהם צירופי מילים. אני מציע אפוא להשאיר את המונח כצירוף שתי מילים ולא להפכו לשקוף פחות על ידי השמטת הרכיב פנים.

ש' אליצור: החשש שהמילים הַעֲמָמָה או הַעֲמָם ייתפסו כקשורות לעמום הוא חשש כבד-משקל. כמו ידינו נגרום לעמימות המונח.

ההצעה שאלת ברה טובה בעיניי מכמה טעמים. ראשית, השאלה מציגה אפשרויות ברה, ואין צורך להבין זאת בדרך אחרת. שנית, המושג המהלך הוא מבחן רב-ברה ולא בְּחִירָה מְרֻבָּים. כל שהוועדה באה לעשות הוא להוריד את הרכיב רב-, המצוי אמנם במונח האנגלי (multiple), משום היותו מיותר. אם יש ברה, משמע יש כמה אפשרויות.

ג' גולדנברג: יכולה להיות שאלה שבה יידרש המשיב לבחור בין שתי אפשרויות בלבד, ולכן רצויה השמטת הרכיב רב- מן ההצעה.

מ' בר-אשר: הגענו לשלב ההכרעה. בעניין פופולריזציה נשמעו שלוש הצעות: אֶפְשׁוּט, הַעֲמָמָה או לא לטבוע חלופה עברית לפי שעה.

הצבעה

8 –	בעד אֶפְשׁוּט
1 –	בעד הַעֲמָמָה
9 –	נגד קבלת חלופה עברית

הוחלט שלא להניח מונח עברי למושג **popularization**.

מ' בר-אשר: שמענו כמה הסתייגויות משאלת בְּרָהּ. תחילה נצביע על הצעת הוועדה, ואם יהיה צורך, נצביע על הצעות אחרות.

הצבעה

בעד שְׁאֵלַת בְּרָהּ – 17

הוחלט: שְׁאֵלַת בְּרָהּ (multiple choice question).

מ' בר-אשר: אשר למקשר פְּנִים, נשמעה רק השגתו של בלאו על הכנסת המילה פְּנִים לסוגריים. נצביע אפוא על כך.

הצבעה

בעד מְקָשֶׁר (פְּנִים) – 9

בעד מְקָשֶׁר פְּנִים – 7

הוחלט: מְקָשֶׁר (פְּנִים) (אינטרקום).

מ' בר-אשר: אנחנו עוברים לדון בהצעות ל-syllabus – עיקרי תכנית הלימודים ותכנית הקורס – ובהצעת הוועדה ל-antiaging. תקדים כמה מילים לסוגיית הסילבוס מזכירת הוועדה.

ר' גדיש: תכנית הלימודים היא קוריקולום. במשרד החינוך יש אגף שלם שעוסק בתכניות לימודים. בהקשר הזה syllabus הוא עיקרי תכנית הלימודים, תקציר כלשהו של תכנית הלימודים, ולגבי חלופה עברית למונח זה של syllabus לא הייתה מחלוקת. הבעיה היא של-syllabus משמעות שונה באוניברסיטאות ובמוסדות האחרים להשכלה גבוהה. בדרך כלל מדובר ברשימה של נושאי השיעורים, חובות הקורס, ביבליוגרפיה קצרה וכיו"ב, וכאן הועלו הצעות מהצעות שונות, כגון ראשי פרקים, תיאור הקורס, מבנה הקורס. ההצעה שזכתה בוועדה לרוב קולות היא תכנית הקורס.

י' בלאו: הוועדה לא באה להציע חלופה עברית אחת למילה syllabus, וטוב שהציעה שני מונחים לשני עניינים שונים. אני מציע לדון בהם בנפרד. כך יהיה ברור שאיננו עוסקים בתרגום המילה syllabus.

ר' גדיש: יש קשר בין שני המובנים של syllabus. בשני המקרים מדובר בתקציר או בתמצית של משהו רחב יותר.

א' אלדר: ההבחנה בין שני המובנים נראית לי מלאכותית ובדיעבד. נראה לי שהכוונה ב-syllabus היא לעיקרי תכנית. במשרד החינוך הוא יהיה עיקרי תכנית הלימודים ובאוניברסיטאות עיקרי תכנית הקורס. ההבחנה הנחוצה היא בין קוריקולום – התכנית

המפורטת - וסילבוס - עיקרי התכנית, והבחנה זו יפה הן למשרד החינוך הן לאוניברסיטאות.

ר' גדיש: בהקשר של קורס אין צורך במילה עיקרי מפני שברור שתכנית הקורס מציגה את עיקרו.

א' אלדר: לצורך הדיון ב־antiaging קראתי כמה מאמרים וגם ביקשתי מחבר העוסק בתחום שיסביר לי במה הדברים אמורים. למותר לציין שהתחום כולו שנוי במחלוקת, ולא בכדי נמצא את המונח בעיקר בפרסומות למרפאות ולמוצרים. ההרגשה שלי שקביעת מונח כמו עיכוב הזדקנות או מעכבי הזדקנות היא בבחינת אמירה של האקדמיה על אמיתות הטיפול ועל אמינותו והיא בבחינת פרסומת חינם למקצוע. התרופות אמורות לתת למשתמש בהן הרגשה טובה יותר, אבל מכאן ועד עיכוב הזקנה המרחק רב.

ג' גולדנברג: אני מצטרף לדברי האד' אלדר.

א' אבנר: אני מציע שנדיר ורגלנו ממונחים כאלה. יש עוד הרבה דברים חשובים יותר שלא קבענו להם מונחים. גם מונח זה יכול לחכות.

ק' כ"ץ: האקדמיה ללשון העברית אין מתפקידה לתת ציונים והערכות, לומר אם דבר הוא אמתי או לא. גם אם איננו מאמינים בו, העובדה היא שהמושג הזה קיים ומשתמשים בו, ואפילו היה משמש רק בפרסומות, לא היה בזה כדי למנוע את הצורך שלנו לתת לו מונח עברי.

י' בלאו: רק רציתי להעיר שהתחום איננו חדש. זכור לי רומן שנכתב בין שתי מלחמות העולם ועסק בכך.

ר' אלמגור-רמון: העליתי את השאלה בעקבות פרסומות ברדיו למוצרי אנטי-אייג'ינג. אי אפשר להתעלם מקיום המושג, וגם אם ברפואה הזאת אין כל תועלת, אם לא ייקבע לה מונח עברי, תמשיכו לשמוע ברדיו אנטי-אייג'ינג.

מ' בראשור: אפשר שתנחי ברדיו לומר עיכוב הזדקנות גם בלי החלטה רשמית של האקדמיה בעניין.

הצבעה

- בעד עכוב הַזְדָּקְנוֹת, מְעַכְבֵי הַזְדָּקְנוֹת - 4
בעד הסרת המונח מסדר היום - 10

הוחלט להסיר את המונח מסדר היום.

בעד עֲקָרֵי תְּכָנִית הַלְמוּדִים; תְּכָנִית הַקּוּרָס - 10
נגד - 1

הוחלט: עֲקָרֵי תְּכָנִית הַלְמוּדִים (syllabus - בהקשר של חכנית לימודים כללית); תְּכָנִית הַקּוּרָס (syllabus - באוניברסיטאות ובמכללות).

ה. אישור ההודעות למליאה

(1) מינוח - השלמות למונחי הבנקאות ושוק ההון (חלק ב)

מונחי הבנקאות ושוק ההון אושרו במליאה (ישיבה רסד), למעט כמה מונחים שהוחזרו לוועדה לעיון נוסף. אלה תוצאות העיון הנוסף ותיקונים אחרים שהתקבלו מן הוועדה למונחי הבנקאות ושוק ההון ואושרו בוועד המשותף.

39. חֹבֶת נְזִילוּת, חֹבֶת רְזֶרְבָה - reserve requirement

60. תְּמֻחָאָה, שֶׁק - check [Am.], cheque [Br.]

[הערות העורך: בישיבת המליאה רפג (י"ד באייר התשס"ה, 23 במאי 2005)

אושר גם הכתיב צ'ק.]

454. [מונחים נפרדים:]

עֶרְךְ נְקוּב, עֵיִן - par value, face value

עֶרְךְ נוּמִינָלִי - nominal value

486. פְּקֻדוֹת מְזוּגוֹת - matched orders

498. צִטוֹט (שֶׁל מַחִיר) - quotation

589. שְׁעוֹר נְזִילוּת - reserve ratio

637. תְּעַשְׂיָה; עֵנָף [כלכלי] - industry

[מונחים נפרדים:]

649. תְּשׁוּאָה נוּמִינָלִית - nominal return, nominal yield

651. תְּשׁוּאָה נְקוּבָה - stated return, stated yield

השלמה למונח מן הפרק הראשון:

פוֹיִב [המחיר על סיפון האנייה] - FOB [= free on board]

(2) דקדוק - תיקונים לכללי נטיית השם

1. תיקונים בהערות לכלל ה בכללי החולם

• הערה 1 תנוסח כך:

תן דעתך: את הקמץ במילים כגון פְּעִלִי פְּעִלִים פְּעִלְכֶם הוגים o. במסורת הספרדית נהגה קמץ זה a, כדין קמץ בהברה פתוחה.

• הערה 2 תנוסח כך:

צורת הרבים של קִדֵּשׁ ושל שֶׁרֵשׁ היא קִדְּשִׁים וגם קִדְּשִׁים, שֶׁרְשִׁים וגם שֶׁרְשִׁים. המילים קִדְּשִׁים ושֶׁרְשִׁים נהגות בקמץ קטן בפי הפועל.

במסורת הספרדית נהגים שמות אלו בקמץ גדול.

• תימחק הערה 3 על כתיב שמות במשקל פִּעַל ברבים נפרד בספרות שלאחר המקרא.

2. השמטה מכלל ג בכללי הצירי המילים פְּלִיטָה, פְּלִיטִים, הבאות בכלל ג בכללי הצירי (העוסק בצירי המלא) ברשימת המילים המנוקדות צירי מלא (לצד מילים כגון איבר, היכל, פסיפס, קיסס) – יישמטו. משמעות ההחלטה שהמילים הללו ינוקדו בצירי (חסר) וייכתבו בלי יו"ד גם בכתב חסר הניקוד.

מ' בר-אשר: מאחר שעל שתי ההודעות לאישור המליאה לא קמו משיגים, הן מתאשרות בזה.

אושרו בלא דיון ההודעות (1) מינוח, (2) דקדוק.

